

När Europa enas mot Napoleons

En nyutkommen bok återger ett av de få historiska tillfällena när hela Europa stod enat mot en gemensam fiende. Napoleon hade återuppstått från de politiskt döda. Under drygt tre månader våren 1815 hann den i exil levande exkejsaren med ett förbluffande äventyr.

TEXT: LARS HOLGER HOLM

Villepins framställning börjar med Napoleons första abdikation i april 1814. Vi får följa kejsaren på resan mot exilen på ön Elba mellan det toskanska fastlandet och hans hembygd Korsika.

Från att ha varit Europas mäktigaste och mest fruktade enväldshärskare, tvingades Napoleon in i rollen som operettkung över ett lilleputtrike. Man hörde det gamla bergatrollet (L'ogre de Corse) grymta misslynt för att långsamt falla till ro likt en slocknande vulkan. Men skenet bedrog. Där nedanför, i Vulkanus smedja, jäste ännu magman och samlade sig till sin sista gigantiska eruption. På kvällen den 26 februari 1815 inträffade det osannolika och oförut-sägbara.

Alltmedan stormak-terna under ledning av ceremonimästare Talleyrand (även kallad den haltande djävulen på grund av sin klump- fot och perfida natur) samlades i Wien för att dela upp det postnapoleonska Europa mellan sig, steg Napoleon själv tillsammans med sina ett tusen trogna män ombord på de fartyg som skulle föra honom till Frankrike och hans öde.

Jubelropen, "vivat, vivat!" dånar genom luften. I ett ögonblick av stillhet vände sig den röde härskaren till sina elbanska undersåtar med orden:

"Tiden är kommen för löftet att infrias. Från klockstapel till klockstapel skall örnen flyga till dess den når Notre Dames torn."

SOM GENOM ETT UNDER undgår eskadern att upptäckas av de många engelska örlogsfartyg som trafikerar vattnen mellan Korsika och den liguriska kusten. Fyra dagar senare stiger truppen i land men förstår under sina inledande marscher från Golfe-Juan till Durancedalen inte ansluta fler än fyra frivilliga. Napoleon vet att han måste flyga snabbare än ryktet om sin invasion och driver på sina män i ett ursinnigt tempo. Under sämsta tänkbara meteorologiska förhållanden tillryggalägger den lilla armén dagsetapper genom alppass och utmed smala bergsstigar på mellan 42 och 64

kilometer. Trupperna knår under den enorma bördan, men alla vet att de måste nå fram till Grenoble så fort som möjligt, ty först där väntar de trogna. Den unge generalen La Bédoyère, hängiven beundrare av Bonaparte, tänder åter heroismens flamma hos soldaterna. Samtliga kompanier i Grenoble ställer sig på kejsarens sida och efter två dagars välbehövlig vila, sätter sig Napoleons armé i rörelse, nu äntligen som den strida bergsflod vilken oemotståndligt river med sig allt som kommer i dess väg.

I Paris sitter Ludvig XVIII, den olycklige Ludvig XVI:s bror (han som giljotinerades) och skakar tänder. I kraft av den bourbonska restaurationen är denne giktbrutne gubbe sedan ett år tillbaka åter kung. Redan utan Napoleon i faggorna är hans position allt annat än självklar.

I revolutionens kölvatten har flera nya inflytelserika och opinionsbildande nomenklaturer uppstått, alltifrån den alltjämt militanta vänstern (jakobinerna) till republikanerna – såsom hjälten från striderna i Nordamerika, general La Fayette – och bonapartisterna.

DÄRTILL MÅSTE KUNGEN TA HÄNSYN till divergerande uppfattningar bland royalisterna. Den största faran tillika påtryckningen kommer från alla de adliga familjer som tvingats emigrera under revolutionen och som inte kunnat återvända under Napoleons regeringstid. Nu kräver de ultrakonservativa inte bara att få sina konfiskerade egendomar och privata förmögenheter tillbaka, utan dessutom att återfå sina gamla privilegier.

Författare som Chateaubriand och den äregirige men skarpsinnige Benjamin Constant manar adeln till besinning och propagerar för en liberal form av kungatohet som låter sig förenas med viss parlamentarism och pressfrihet. Och något annat än en kompromiss mellan samhällets nya elit är otänkbar för den pacifistiske kungen, som inte likt Napoleon håller armén i sin hand.

I den nya konstitutionen, utformad som en magna charta efter medeltida engelsk förebild, tvingas Ludvig XVIII dela makten med två parlamentariska kammare, den ena bestående av ur adeln tillsatta pärer, den andra av i princip "demokratiskt" valda deputerade. Men trots att det i realiteten är dessa två instanser som ratificerar den nya konstitutionen, vägrar kungen att på papperet gå med på att han skulle vara regent i kraft av ett senatsbeslut. Han insisterar i stället på den hävdvunna formeln för furstlig legitimitet "kung av Guds nåde och av blodet". Den nya konstitutionen står ännu och vacklar inför prövningen med verkligheten, då plötsligen ryktet om örnen flykt från den prometeuska klippan när kungens örnen.

TILL EN BÖRJAN OFÖRMÖGET att ta detta hot på allvar tvingas hovet dock snart att göra en snöplig sorti, ty som Bonaparte själv klarsynt uttryckte saken:

"Ludvig den XVIII är alltför spirituell för att möta mig personligen i Paris."

Natten mellan den 19 och 20 mars lämnar kungen och hans närmaste Tuilerierna för att ta plats i några vagnar på väg mot det flamländska Gent. Napoleon gör bara några timmar senare sitt triumfatoriska intåg i huvudstaden. Profetian har besannats. Örnen har landat.

Men om det redan för Ludvig XVIII, konung av blodet, var besvärligt att finna en för alla någorlunda godtagbar definition av furstlig legitimitet, är problemet för Napoleons del överhängande. Hans makt har från början vilat på usurpationens princip. I modern terminologi är han en juntaledare som genomfört en militärkupp och utropat sig till diktator. Han har dessutom bokstavligen förhärjat Europa fram- och baklänges. Broarna bakåt är brända. Enda sättet att fly undan det förlutna är

"Napoleon krönte sin gärning med att offra sig själv på historiens altare"